

קול צופיד

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשלה - תשנ"ח - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : בשלה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

הלכות ברכות

מדוע פחדו בני ישראל מפרעה?

בפרשתנו אנו למדים על יציאת בני ישראל ממצרים. התורה מעידה שתחושתם והרגשתם של בני ישראל היתה רמה ונעלה למרות שפרעה התחיל לרדוף אחריהם, כמו שכתוב (שמות י"ד, ח'): "וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פֶּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיַּדְּף אַחֲרָיו בְּנִי יִשְׂרָאֵל, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיָד רַמָּה". מה שלא מובן הוא, שמיד התחילו לפחד עד כדי כך שבאו בטענות קשות למשה רבנו בהביעם את רצונם לשוב לעבודתם במצרים, כמו שכתוב (שם, י"ב-ב): "וַיִּפְרָעָה הַקֶּרֶב וַיִּשְׁאָו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'. וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה הַמִּבְלִי אֵין קִבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתֵּנוּ לָמוֹת בְּמִדְבָּר מֵה זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם. הֲלֹא זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חַדְל מִמְּנוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת מִצְרַיִם מִמֵּתֵנוּ בְּמִדְבָּר".

הנה הם כבר פוחדים מפרעה! ואז משה רבנו היה צריך להרגיעם (שם, י"ג): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ הַתִּיצֵבוּ וַרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרָאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם. ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּתְּרֹשׁוּן. וּבִתְרוּגוֹם יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיאל מִסִּבֵּי, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִתְחַלְקוּ לֵאבְרֵבָה חֲלָקִים. חֲלָק אִמְרוּ לַחֲזוֹר לַמִּצְרַיִם "טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת מִצְרַיִם", קְבוּצָה שֵׁנִי אִמְרוּ שְׁעֵלֵיהֶם לַהֲלָחֵם בְּמִצְרַיִם, חֲלָק אַחֵר אִמְרוּ לַהֲכַנֵּעַ לָהֶם, אַחֲרֵים אִמְרוּ לַהֲתַעַרֵּב בָּהֶם, וְז"ל: "אַרְבַּע כִּיתוֹן אֲתַעֲבִידוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל גִּיף יִמָּא דְסוּף. חֲדָא אַמְרָה, נִיחוּת לִימָא. וְחֲדָא אַמְרָה נִיחוּת לַמִּצְרַיִם. וְחֲדָא אַמְרָה נִסְדֵּרָה לְקוֹבְלִיחוֹן סְדְרֵי קֶרְבָּא. וְחֲדָא אַמְרָה נִבְלָבָלָא לְקוֹבְלִיחוֹן וְנַעֲרַבְבָה יִתְהוּן". וּמִשֶּׁה רַבְּנוּ הִשִּׁיב לְכָל כֹּתֵה וְכֹתֵה לְפִי טַעֲוִיתֵיהֶם, וְז"ל: "כֹּתֵה דְהוּה אַמְרָה נִיחוּת לִימָא, אִמְרָה לְהוֹן מִשֶּׁה לֹא תִדְחַלּוֹן, אֲתַעֲתְדוּ וְחִמּוֹן יִת פּוֹרְקָנָא דְה' דִּיעֲבִיד לָכוֹן יוֹמָא דִּין: כֹּתֵה דְהוּה אַמְרָה נִיחוּת לַמִּצְרַיִם, אִמְרָה לְהוֹן מִשֶּׁה לֹא תִיבּוֹן, אִרּוֹם הִיכְמָא דְחִמּוֹתֵינוּ יִת מִצְרָא יוֹמָא דִּין לֹא תוֹסִפוֹן לְמִיחְמִיחוֹן תּוֹב עַד עַלְמָא".

כתא דהוה אמרה נסדרה לקובליהון סדרי קרבא, אמר להון משה לא תגייחו דמן קדם ה' מתעבד לכו נצחונות קרביכו: כתא דהוה אמרה נבלבלא לקובליהון, אמר להון משה שתוקו והבו יקרא ותושבחתא ורוממו לאלהכון. והדבר באמת תימה, ממה היה לבני ישראל לפחד ממצרים, ראו הרי עתה יצאו ממצרים וראו עד כה ניסים ונפלאות גדולים ועצומים, ראו במו עיניהם את ישועת ה', ראו במכת ערוב איך שאפילו הערוב ידע להפריד בין המצרים לבני ישראל, הם ראו במוחש את כל הניסים והנפלאות שה' עשה במכת הארבה, מה אתם פוחדים מפרעה! מה אתם חוששים! רש"י מברא את חששם, וז"ל: "נוסע אחריהם - בלב א' כאיש אחד". עם ישראל פחדו דוקא משום אחדותם של המצרים, הם חששו מכך שהם עצמם מפורדים ומפוצלים, מלאי מחלוקות ומלאי מפלגות, ובנקודה זאת המצרים מחזיקים ביתרון רב עליהם, וזה הפחד הגדול שלהם. בשלמא אם גם המצרים היו מפוצלים ומפוצלים ביניהם, מיאלא! אבל כשהמצרים הם "כאיש אחד בלב אחד" וכנגדם הם - עם ישראל - מפורדים ומפוצלים, הרי שמכך היה להם מקום רב לחשוש. ועל זה ענה להם משה רבנו, אל לכם לפחד, תתאחדו! ואם כך תנהגו, הקב"ה יעזור לכם ויסייע לכם.

מה הטענה: "מה תצעק אלי" על משה רבנו?

כשעמדו בני ישראל לפני הים ומצרים אחריהם, עמד משה והתפלל לפני ה' שיצילם. הקב"ה פונה אליו ואומר לו שאין זה הזמן לתפילות, וכך כתוב (שם, ט"ו): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מֵה תִצְעַק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ".

ויש להבין, מדוע הקב"ה אומר כך למשה רבנו שאין זה הזמן להתפלל, והרי כתוב: "מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי! האם במצב זה לא יתפלל משה רבנו? האם עתה אפשר לטעון מה אתה צועק! מה אתה מתפלל! הרי מצוה על האדם בעת צרה לצום ולהתפלל לפני בורא עולם! רש"י הרגיש בקושיית אלה ומבאר וז"ל: "מה תצעק אלי - למדנו שה' משה עומד ומתפלל. אמר לו הקב"ה, לא עת עתה להאריך בתפלה, שישראל נתונים בצרה". וגם זה צריך ביאור, כי לכאורה מדוע שלא יאריך בתפילה, והרי עתה עת צרה וראוי לעמוד ולהתפלל ולהעתיך עליהם בפני בורא עולם! והנה לפי הפשט הכוונה שאין זה הזמן להאריך בתפילה אלא "ויסעו" - שיתקדמו הלאה. אמנם רש"י מברר עוד: "ד"א מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עלך כמו שנאמר להלן (ושעיה מה) על בני ועל פועל ידי תצוני!". אתה, משה, מתפלל שאני אעזור לבנים שלי! אתה מתפלל שאציל את פועל ידי! אתה מתפלל שאעזור להם! הרי ודאי ופשוט שאעזור להם, וודאי הוא שאעשה להם ולמענם! אז תאמר להם "ויסעו".

מה מעורר את מידת הרחמים בשעת קטרוג?

על הפסוק: "ויסעו" מברר רש"י: "דבר אל בני ישראל ויסעו" (מכילתא) אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו - לקרוע להם הים". אומר ה"אור החיים" הקדוש, שכשעם ישראל התחילו להתפלל, והיו מהם שבקשו לשוב למצרים, טענו: "טוב לנו עבוד את מצרים" ואת האלוה של מצרים ואת העבודה זרה של מצרים - היתה טענה קשה עליהם, והרי רק עכשיו יצאתם ממצרים וראיתם את כל הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה עמם, רק עכשיו ראיתם שכל האלוהות של מצרים אינה אלא הבל וריק, מה שנעשה מברזל - נמס, מעץ - הרקב, מחרס - נשבר, וכמו שכתוב: "ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים!" אם כן מה אתם מבקשים לשוב לשם בכלל!

ועוד בהמשך הפרשה מובא על תלונות בני ישראל שטענו שהם זוכרים את מצרים "בשבתנו על סיר הבשר ובאכלנו לחם לשבוע", וגם זה קשה ביותר, וכי הם כך האמינו שהמצרים יתנו להם בשר לאכול או לחם לשבוע! ועוד, כיצד יתכן שהם בקשו להכנע למצרים ולשוב להיות עבדים משועבדים בעבודות פרך! איך חשבו בכלל לברוח לשם! הנה כשרואים אותם במצב קשה, התחיל קטרוג בשמים, ובא השר של מצרים וטען, רבוננו של עולם מדוע אתה עושה נסים ונפלאות לעם ישראל בכלל, והרי אלו עובדי עבודה זרה ואלו עובדי עבודה זרה! לנבכל יש להבין טענה זו של המלאכים, והרי עם ישראל שחטו את הכבשים להקריבם לקרבן פסח, הם שחטו בעצמם את ה"עבודה זרה" ואת האלוה של מצרים? אלא, כיון שבינתיים בקשו לשוב למצרים, נחשב להם שהם עדיין קשורים לעבודה זרה של מצרים. אבל הקב"ה טען כנגדם שאי אפשר להשוות שוגג למזיד ואונס כרצון.

על כל פנים היה קטרוג על עם ישראל. מכאן רואים, שכשיש קטרוג על עם ישראל, כשיש מידת הדין מתוחה על עם ישראל, עם ישראל צריכים לעשות דבר שהוא יוצא מן הכלל כדי לעורר אתערותא דלתתא. ועתה יש קטרוג על עם ישראל: "אלה עובדי עבודה זרה ואלה עובדי עבודה זרה". ויותר מזה, כתוב: "וימרו על ים בים סוף". הם קבלו ציווי להכנס לים, ואמר להם משה רבנו תדעו לכם שהקב"ה קורע לכם את הים, עליכם להכנס לים, ותדעו מראש שהים ישר קרוע ופתוח כך שהמצרים יכנסו לתוך הים, ואתם אל תיראו מכך אלא בטחו בקב"ה שיציל אותכם מידם, וברחמיו הגדולים אתם תראו שאחרי שיכנסו לים הקב"ה יסגור עליהם את הים וכולם יטבעו. בכל זאת, כששמעו כך בני ישראל הם חששו בטענה שאולי יבואו עליהם מהצד השני, זהו "וימרו על ים בים סוף". משה רבנו אומר להם: "כנסו!"

המצרים מאוחדים, גם אתם תהיו מאוחדים! אבל עם ישראל בקשו "לגזור ים סוף לגזרים", הם בקשו שלכל שבט ושבט יגזור הים בנפרד. וזו היתה הטענה עליהם, למה! תכנסו כולם ביחד! הרי פרעה מתקרב ורודף אחריכם! אבל הם התעקשו ובקשו לבד. והקב"ה ברחמיו נענה להם גם לזאת, וכמוש אמרו חז"ל "עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשלה - תשנ"ח - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כֵּס, שֶׁהֵמִים הִתְרַגְּזוּ וְכִי לֹאֲלוּ אֲנַחְנוּ נִקְרָעִים!! בֹּא מִשֶּׁה וְהִתְחִיל לִשְׁכַּנֵּעַ אוֹתָם וּלְרַצּוֹת אוֹתָם, וְאָמַר לָהֶם שֶׁהֵנָּה אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֲתָם, וְהוּא רָאָה אֶת כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקְּבִ"ה בְּמִצְרַיִם שֶׁהָפֵךְ לָהֶם סִדְרֵי בְּרָאשִׁית וְהַחֲזִירָם לְקִדְמוּתָם. וְאִזּוּ בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה כָּתוּב וְהֵמִים לָהֶם חוֹמָה עִם וְאִ"ו. וְעַל זֶה אוֹמַר הַזֹּהָר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבִּזְכוּתָם הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁלָה לָמִים עֲמָדוֹ לָהֶם הַחוֹמוֹת לְהִגָּן עֲלֵיהֶם מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם.

וְכָתוּב בְּדַעַת זְקֵנִים מִבְּעֵלֵי הַתּוֹסֵפוֹת בְּאוֹתָהּ שִׁטָּה וּבְאוֹתוֹ כִּיּוֹן רַק בְּצוּרָה שׁוֹנָה בְּמִקְצָתָהּ, וְאוֹמַר שֶׁמִּכּוּן שֶׁעָמְדוּ בֵּינָם וְלֹא רָצָה לְהִקְרַע, אָמְרוּ לָמִים תִּקְרָעוּ וְתִזְהָרוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עֲתִידִים לִקְבֹּל תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֵּת לָמוֹ, וְהֵמִים לָהֶם חוֹמָה "מִיָּמִינָם", וְחָשְׁשׁוּ עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶּאֱמָלֵם יָבוֹא עֲלֵיהֶם בַּחֲזָרָה, אָמַר לָהֶם הַקְּבִ"ה לָמִים שֶׁבִּשְׁמָאֵל שֶׁלֹּא לְשׁוּב בַּחֲזָרָה שֶׁכֵּן עֲתִידִים עִם יִשְׂרָאֵל לְהִנִּיחַ תְּפִלָּין בִּיד שְׁמָאֵל, כִּךְ שֶׁכָּבַר יֵשׁ מִיָּם חוֹמָה וּמִגֶּן מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם. וְשִׁמָּא יָבוֹאוּ מִלְּפָנֶיהֶם וּמֵאַחֲרֵיהֶם, עַל זֶה אָמַר לָהֶם לָמִים שֶׁמֵּאַחֲרֵיהֶם, תִּזְהָרוּ מֵעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲתִידִים לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית שֶׁמֵּאַחֲרֵיהֶם. וְהֵמִים שׁוֹמְעִים דְּבָרֵינוּ וְעוֹמְדִים. וְעַל זֶה מִקְשָׁה, וְכִי הַצִּיצִית מֵאַחֲרֵיהֶם? הִרִי יֵשׁ לָהֶם אַרְבַּע כְּנָפוֹת, וְכִי מֵתְעַטְּפִים בְּצִיצִית מֵאַחֲרֵיהֶם? וְלִי נִרְאָה שֶׁהֵם דֹּאמְרִינִן בְּמִדְרַשׁ שֶׁעֲתִידִים לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית מֵאַחֲרֵיהֶם הֵינָּה בְּשֶׁעַת הַעֲטִיפָה, שֶׁכְּשֶׁמֵּתְעַטְּפִים זֹרֻקִים שֵׁנִים אַחֲרָהּ מִצַּד אֶחָד וּמִצַּד שֵׁנִי, וְזֶה אֲפִילוֹ שֶׁלֹּא לְדַעַת הַקְּבִ"ה. מִכָּאן רֹאשִׁית אֶת חֲשִׁבוֹתָם שֶׁל הַמְּצוּוֹת שֶׁהֵם מְגִינִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל מָצֵב.

בְּהַמְשָׁךְ הַפֶּרֶשָׁה כָּתוּב שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל צָמָא לָמִים אַחֲרֵי שֶׁהִלְכוּ שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּמִדְבָּר וְלֹא מִצָּאוּ מַיִם. וְאוֹמְרִים חֲזִ"ל שִׁישׁ כָּאֵן רִמָּז לְתוֹרָה, שֶׁכֵּן אֵין מַיִם אֲלֵא תּוֹרָה, וְהִלְכוּ שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּלֹא תּוֹרָה, וְהִיוּ צָמָאִים לְתוֹרָה. אוֹמְרִים לְמִשְׁה רַבְּנוּ אֵינָה הַתּוֹרָה, הִרִי כָּבַר יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְאֲנַחְנוּ בְּמִדְבָּר, שְׁלוֹשָׁה יָמִים אֲנַחְנוּ מִסְּתוּבָבִים בְּמִדְבָּר, הִיָּה לָנוּ קְרִיעַת יָם סוּף, אֵיפֹה הַתּוֹרָה!! וְקִשָּׁה, מִה נִזְכְּרוּ בְּדִיּוֹק עֲכָשׁוּ בְּתוֹרָה, וְמִה קָרָה עַד עֲכָשׁוּ לִפְנֵי כֵּן? אֲלֵא כָּתוּב, שֶׁאֲדָם עָנִי לָבוֹ שֶׁבּוֹר וְקִשָּׁה לוֹ לְלַמּוֹד תּוֹרָה בְּשִׁמְחָה.

וְהִרִי כָּל אָדָם צָרִיךְ לְלַמּוֹד תּוֹרָה מִתּוֹךְ שִׁמְחָה. אָדָם שֶׁהוּא עֹשֶׂי רֵישׁ וְיֵשׁ לוֹ הִרְבֵּה כֶּסֶף יֵשׁ לוֹ שִׁמְחָה, וְאִזּוּ הוּא יִכּוֹל לְלַמּוֹד תּוֹרָה. בֵּינָם סוּף הִלְכוּ וְכָל אֶחָד לָקַח לוֹ כְּמֵה חֲמוּרִים שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב, וְכִמּוֹ שְׁמוּבָא בְּחִזִּ"ל עַל הַפְּסוּק וְיִסַּע מִשֶּׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיָּם סוּף, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהִיוּ עֹסְקִים בְּבִיזָה הִיָּה צָרִיךְ לִזְרֹז אוֹתָם כִּי קֶצֶר הַזְּמָן וְעֲלֵיהֶם לְהַגִּיעַ לָהֶר שִׁנִּי לִקְבֹּל אֶת הַתּוֹרָה. אוֹ הֵנָּה יֵשׁ לָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב לְרֹב, וְשִׁמְלוֹת וְכָלִים כָּבֵד הִיָּה לָהֶם מִבִּיזָת מִצְרַיִם, וְאָמְרוּ חֲזִ"ל שֶׁבִּיזַת הֵימָּה הִיָּה גְדוּלָה מִבִּיזָת מִצְרַיִם, כִּךְ שֶׁלְּכָל אֶחָד הִיָּה הִרְבֵּה כֶּסֶף, אֲבָל הֵם בְּכָל זֹאת הֵם הָיוּ בְּמִדְבָּר וְלֹא יָדְעוּ מִה הֵם יִכּוֹלִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל הַכֶּסֶף וְזָהָב, כִּךְ שֶׁלֹּא הִיָּה לָהֶם שִׁמְחָה מוֹשְׁלֵמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּאֵן, שֶׁאַחֲרֵי שֶׁהִלְכוּ שְׁלוֹשָׁה יָמִים לֹא תּוֹרָה, לֹא מִצָּאוּ "מַיִם", לֹא מִצָּאוּ תּוֹרָה, עַל זֶה אָמַר לָהֶם שֶׁאֵם רִצּוֹנָם הוּא לִקְבֹּל תּוֹרָה, אֲשֶׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֲלָקָם.

עַץ חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ - לְהַמְתִּיק אֶת הַתּוֹרָה

יֵשׁ שְׁנֵי סוּגִים בְּתוֹרָה, יֵשׁ לּוֹמְדִים וְשׁוֹקְדִים בְּתוֹרָה, וְיֵשׁ שְׁעוֹזְרִים לְלַמּוֹד תּוֹרָה. יֵשׁ "עַץ חַיִּים לְמַחֲזִיקִים בָּהּ, וְתוֹמְכִיהָ מֵאוֹשֵׁר". אָדָם שֶׁעוֹסֵק בְּפִרְסָתוֹ וְקִשָּׁה לוֹ לְלַמּוֹד תּוֹרָה, הוּא חֵי בְּצִמְצוּם עַל הַפְּרוּטוֹת הַבּוֹדְדוֹת שֶׁבֵּהֶן הוּא מִתְפַּרֵּס. עַל זֶה בָּאוּ כְּמֵה עֲנִיִּים שֶׁל עַץ בּוֹדְדִים וּמִמְתִּיקִים לוֹ אֶת הַחַיִּים. אוֹמַר לָהֶם הַקְּבִ"ה קַח אֶת הָעֵץ וְאֶתוֹ תִּתְמַנֵּק אֶת הַמַּיִם, אֲלוֹ הָעֵץ חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ" וְאִזּוּ טוֹב יִהְיֶה לְשִׁנְיָהֶם, גַּם לְעוֹזְרִים גַּם לְמַסִּיעִים.

מִדּוּעַ מִבִּיאִים פִּירוֹת הָאֲדָמָה בִּט"ו בְּשֶׁבֶט?

בְּדֶרֶךְ כָּל הַפֶּרֶשָׁה הַזֹּאת נִקְרָאָה בְּחֹדֶשׁ שֶׁבֶט שֶׁהוּא חֹדֶשׁ שֶׁל עֲצִים, וְכָתוּב "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה". בְּחֹדֶשׁ שֶׁבֶט אֵין הַחֲכָמָה רַק לֵאכּוֹל פִּירוֹת. הִיָּה פֶּעַם רַב אֶחָד שֶׁהִקְשָׁה קְבוּשָׁה חֲזָקָה וְהִנֵּחַ אוֹתָהּ בִּ"צִרִיךְ עֵינָי". הוּא שָׁאֵל, הִרִי בְּלִיל ט"ו בְּשֶׁבֶט מִבִּיאִים פִּירוֹת הָעֵץ גַּם פִּירוֹת הָאֲדָמָה, וְלִטְעוֹנָהּ זֶה טַעֲמוֹת לְהִבְיֵא פִּירוֹת הָאֲדָמָה, שֶׁכֵּן לָמָּה מִבִּיאִים מִפִּירוֹת הָעֵץ בִּט"ו בְּשֶׁבֶט - מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָנוֹת, לְעִרְלָהּ, לְמַעֲשָׁרוֹת, לְחִישׁוֹב שְׁנַת מַעֲשֵׂר וְכִדּוּמָה.

הֵימָּה, וּבְרָאשׁוֹנִים (רַמְבַּ"ם וְרַש"י וְעוֹד) מַחֲשִׁבִּים מִה הִיוּ עֲשֵׂרֵת הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם, וְלִדְעַת כּוֹלֵם "לְגוֹזֵר יָם סוּף לְגוֹזֵרִים" הִיָּה אֶחָד הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ. וּמִבּוֹא בְּמִדְרַשׁ, שֶׁבְּדִרְכָּם הִיָּה לָהֶם נִסִּים גְּדוּלִים, שֶׁאֵם רָצוּ בְּשֶׁעַת הִילּוּכָם חֶלֶב אוֹ דְּבֶשׁ, נַעֲשָׂה לָהֶם נֵס וּמִהַחֲמוּמָה שֶׁל הֵימָּה בֹּא לָהֶם דְּבֶשׁ אוֹ חֶלֶב כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי רִצּוֹנוֹ, וְזֶהוּ: "דְּבֶשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנְךָ". וְאֵם הִיָּה לָהֶם קוֹשִׁי בַּהֲלִיכָה בְּגִלְל שֶׁהִיָּה בּוֹץ בְּקִרְקַעִית הֵימָּה, נַעֲשָׂה לָהֶם נֵס וְ"קִפְאוּ תַּהוֹמוֹת בִּלְבַּב יָם". וְהֵנָּה, בְּאִמְצַע הִילּוּכָם בֵּינָם הִתְחִילוּ לּוֹמַר כָּל שֶׁבֶט, שִׁמָּא הִשְׁבֵּט הַשֵּׁנִי טַעַם בֵּינָם, שֶׁכֵּן הֵם לֹא רָאוּ בְּתַחֲלִילָה כָּל שֶׁבֶט אֶת שֶׁאֵר הַשְּׁבִטִים, עָשָׂה לָהֶם הַקְּבִ"ה נֵס וְנַעֲשׂוּ הַחוֹמוֹת שֶׁל הֵימָּה כְּמוֹ זְכוּכִית וְכִךְ הִתְאֻפְשֵׁר לָהֶם לְרֹאוֹת כּוֹלֵם אֶת כּוֹלֵם.

וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמַר בְּדֶרֶךְ בְּדִיחוּתָא, הִרִי אֲתָם בְּקִשְׁתֶּם לִלְכַּת כָּל אֶחָד לְבַד וּמִה אֲכַפְתָּ לָכֶם פְּתָאוֹם מֵהַשְּׁבִטִים הָאַחֲרִיִּים? אֲלֵא אָמְרוּ, הֵנָּה אֲנַחְנוּ קִבְּלָנוּ דְּבֶשׁ וְחֶלֶב, אֲבָל שִׁמָּא לְשִׁבְטִים הָאַחֲרִיִּים יֵשׁ דְּבָרִים יוֹתֵר טַעֲמִים וְיוֹתֵר טוֹבִים, וְאֵת זֶה לֹא יִכְלוּ לְסַבּוֹל! לָכֵן הַקְּבִ"ה עָשָׂה לָהֶם אֶת הַחוֹמוֹת שֶׁקּוֹפּוֹת כִּךְ שִׁיּוּכְלוּ לְהִיּוֹת בְּטוֹחִים שְׁכוֹלֵם קִבְּלוּ בְּשׁוּה. וּבְתוֹךְ כָּל הַנִּסִּים הִלְלוּ עֲמָד הַמִּקְטָרֵג וְאָמַר: "רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵם אֵינָם רְאוּיִים! הִרִי בֵּינָם עוֹד עוֹמְדִים וּמִמְרִים אֶת ה'!". אָמַר הַקְּבִ"ה לָעַם יִשְׂרָאֵל, הֵנָּה עֲלֵיכֶם לְדַעַת שִׁישׁ קִטְרוֹג וּמִדַּת הַדִּין מִתּוֹחָה. עֲלֵי לְעוֹרֵר עֲלֵיכֶם אֶת מִדַּת הַרְחָמִים. אֵיךְ אֲנִי אַעֲשֶׂה זֹאת! עַל זֶה אוֹמַר ה' "אֲדוֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ וְזִ"ל: "מִה תַּצַּעַק אֵלֶי - קִשָּׁה, וְלִמּוֹל מִי יַעֲקֹב אֵם לֹא לֵה' אֶלְקִי, וּבִפְרֵט בַּעַת צָרָה, דְּכִתִּיב (וְיֹנֵה ב' ג') קִרְאֵתִי מִצְרָה לִי, מִן הַמִּצָּר קִרְאֵתִי יָהּ (תְּהִלִּים קי"ח ה'), וְאֵם לְצַד שֶׁהִרְבָּה לְהִתְפַּלֵּל הִלָּא כָּל עוֹד שֶׁלֹּא נַעֲנֶה מִהַעֲנוּהָ בְּצַר לוֹ לֹא יִרְף מִתְפַּלֵּה, עוֹד רֹאנִי כִי נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ, וְאָמַר לוֹ ה' הֵרֵם אֶת מִטְּךָ וְגו', אֵם כֵּן קִבְּלוֹת זֶה שֶׁאָמַר מִה תַּצַּעַק אֵלֶי לָמָּה, עוֹד קִשָּׁה אוֹמְרוֹ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ, לְהִיכֵן יִסְעוּ, אֵם רֹדֵף מֵאַחֲרוֹ וְהֵימָּה לִפְנֵיהֶם, וְאֵם הַכּוֹנוֹהָ אַחֵר שִׁיבִקֵּעַ הֵימָּה, אֵם כֵּן הִיָּה לוֹ לּוֹמַר הֵרֵם אֶת מִטְּךָ וְגו', וְאַחֲרֵי כֵן יֵאֵמַר דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'.

אֲכֵן יִתְבָּאֵר הַעֲנִין עַל פִּי מֵאֲמָרָם זִ"ל (וְזֶהוּ"ק ח"ב קע): שִׁישְׁרָאֵל הִיוּ נִתּוֹנִין בְּדִין מִה אֲלוֹ כו' אֵף אֲלוֹ כו', וְדָבָר יָדוּעַ הוּא כִי כַח הַרְחָמִים הוּא מַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְמִטָּה, יוֹסִיפוּ כַח בְּמִדַּת הַרְחָמִים, וְלִהְיֵךְ בִּ"מ יַמְעִיטוּ הַכֵּחַ, וְהוּא אוֹמְרוֹ (דְּבָרִים ל"ב יח) צוּר יִלְדֵךְ תֵּשֵׁב, וְהֵנָּה לְצַד שֶׁרָאָה אֵל עֲלִיּוֹן כִּי יִשְׂרָאֵל קִטְרָגָה עֲלֵיהֶם מִדַּת הַדִּין, וְהֵן אֲמַת כִּי חָפֵץ ה' לְצַדֵּק יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אֵין כַּח בְּרַחֲמִים לְצַד מַעֲשִׂיהֶם כְּנֹזֵכַר, אֲשֶׁר עַל כֵּן אָמַר לְמִשְׁה תְּשׁוּבָה נִצַּחַת, מִה תַּצַּעַק אֵלֶי, פִּירוּשׁ כִּי אֵין הַדְּבַר תִּלּוּי בִּידֵי, הֵגֵם שֶׁאֵין חָפֵץ עֲשׂוֹת נֵס, כִּיּוֹן שֶׁהֵם אֵינָם רְאוּיִם מִדַּת הַדִּין מוֹנַעַת, וְאֵין כַּח בְּרַחֲמִים כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין הַמוֹנַעַת, וְאָמַר אֵלֵינוּ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פִּירוּשׁ זֹאת הַעֲצָה הַיְעוּצָה לְהַגְבִּיר צַד הַחֲסֵד וְהַרְחָמִים, דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְעַצְמוּ בְּאִמּוּנָה בְּכָל לֵבָם, וְיִסְעוּ אֵל הֵימָּה קוֹדֵם שִׁיחֲלֵק, עַל סִמֵּךְ הַבְּטָחוֹן כִּי אֲנִי אַעֲשֶׂה לָהֶם נֵס, וּבְאִמְצָעוֹת זֶה תִּתְגַּבֵּר הַרְחָמִים, וְאֵתָה הֵרֵם אֶת מִטְּךָ, פִּירוּשׁ בְּאִמְצָעוֹת מַעֲשֶׂה הַטוֹב נַעֲשֶׂה לָהֶם הֵנֵס וּבִקַּע הֵימָּה, כִּי "גְּדוֹל הַבְּטָחוֹן וְהָאִמּוּנָה" הִלּוּ לְהַכְרִיעַם לְטוֹבָה, וְתִמְצָא שֶׁכֵּן הִיָּה, וְצִדִּיק הָרֹאשׁוֹן הוּא נַחֲשׁוֹן בֵּן עֲמִינַדב וְכֻנְסָה עַד גְּרוֹנוֹ וְלֹא נִבְקַע הֵימָּה עַד שֶׁנֶּאֱמַר (כִּי בָּאוּ מִיָּם עַד נֶפֶשׁ כְּמֵאֲמָרָם זִ"ל) (סוֹטָה לו') וְזֶהוּ תִּישְׁבוּ הַכְּתוּבִים עַל נֹכַח, וְנִרְאָה לִי לּוֹמַר כִּי רֶשֶׁם ה' לּוֹמַר לָהֶם טַעַם תְּגִבּוֹרַת הַדִּין עֲלֵיהֶם, לְצַד שֶׁהֵם הַמַּעֲשִׂיט בִּלְבָם הָאִמּוּנָה, וְאָמְרוּ הִלָּא טוֹב לָנוּ עֲבוֹד מִצְרַיִם, לִזֶּה צוּה ה' לַעֲשׂוֹת כְּנֶגֶד עוֹן זֶה הַצַּדִּיקָה הָאִמּוּנָה בְּכָל תּוֹקֵף, גַּם בְּזֶה רִמּוֹם לְדַעַת הַסּוֹבֵב תְּגִבּוֹרַת הַדִּין מִחֲדָשׁ, עַכ"ל. וְכָתוּב: "שְׂרִי זְבוּלוֹן שְׂרִי נִתְּלִי שְׂרִי יְהוּדָה רִגְמָתָם", בְּנֵי בְּנִימִין גַּם כֵּן כָּבִשׁוּ מִצַּד אֶחָד, וְאָמַר לָהֶם נַחֲשׁוֹן בֵּן עֲמִינַדב מִה אֲתָם קוֹפְצִים, לִי נָאֵה לְקַפּוֹץ, לֹא אֲתָם! אֲנִי יְהוּדָה, אֲנִי מִלֵּךְ! קוֹפֵץ נַחֲשׁוֹן בֵּן עֲמִינַדב עַד שֶׁהִגִּיעוּ מִיָּם עַד צוּאֲרוֹ. אָמַר הַקְּבִ"ה יֵשׁ לָנוּ כָּל כִּךְ אִמּוּנָה וּבְטָחוֹן, מִה אֲתָם מִקְטָרִגִּים עַל עַם יִשְׂרָאֵל! הֵנָּה עֲכָשׁוּ כּוֹלֵם יֵשׁ לָהֶם אִמּוּנָה וּבְטָחוֹן בְּקִבְּיָהּ, אוֹ אִזּוּ נִבְקָעוּ הַמַּיִם. וְעַל זֶה אָמַר לוֹ הַקְּבִ"ה "מִה תַּצַּעַק אֵלֵי.".

מִה הָעֵמִיד אֶת הַמַּיִם שֶׁלֹּא יָשׁוּבוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל?

וְהֵנָּה מוֹבָא בְּבִיאוֹרֵי הַגִּרָּה"א עַל הַפְּסוּקִים: "וְהֵמִים לָהֶם חוֹמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם" שְׁמוּבָאִים פְּעֻמִּים, פֶּעַם אֶחָת כְּתוּבָה הַמִּילָה "חוֹמָה" עִם וְאִ"ו וּפְעַם כְּתוּבָה הַמִּילָה "חֲמָה" בְּלִי וְאִ"ו אֲלֵא בְּכַתִּיב חֲסַר כְּמוֹ חֲמָה מִלְשׁוֹן

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בשלח - תשנ"ח - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לגמרי. על זה אומר מנן בבית יוסף על הטור, שנראה לו שכיון שסוף סוף הרמב"ם פסק לברך על זה "שהכל" אז יש כאן ספק ברכות, ויש לברך עליו "שהכל" מכח הספק ולסמוך על הרמב"ם, ובזה יוצאים ידי חובה (בדיעבד) אליבא דכולי עלמא. אמנם, הבית יוסף בפירושו על הרמב"ם "כסף משנה" כותב דבר אחר, וז"ל: "הקנים המתוקים וכו'".

נראה לי שרבינו חולק על הגאונים בשתיקה וה"ק ואני אומר שאין זה פרי וכיון שכן המוצץ קנים האלו אינו מברך אלא שהכל ואפילו אם היינו מודים שהוא פרי והמוצץ אותם הקנים מברך בורא פרי העץ לפחות בסוקאר היוצא מהן לא יברך אלא שהכל לפי שלא יהיה דבש אלו הקנים וכו', והטור כתב בסימן ר"כ ואפשר להשיב על דבריו שאינו דומה לדבש תמרים שהתמרים הם פרי ונטעי להו אדעתא לאוכלם הילכך כשנשתנו נשתנית ברכתן מידי דהוה אכל הפירות שמברכין על משקין היוצאים מהן שהכל חוץ מהיין והשמן, אבל אלו הקנים שאינם ראויים לאכילה ועיקר נטיעתן על דעת הדבש ודאי זה פריין ומברך עליו ב"פ העץ עד כאן לשונו. ואני אומר, שאילו היו קנים הללו נמצאים בארצות של הטור לא היה טוען כן, שבמקום שנמצאים - מוכרים מהם לאלפים ולרבות למצוץ אותם והרי המים היוצאים מהם כשאר מי פירות".

אם כן אין את הטענה של הבית יוסף. ויש להבין, וכי בשביל אלפים ורבות שקונים, והרי בימינו כמה יש שקונים קני סוכר למצוץ אותם, אולי אחד או שנים בשנה בסך הכל וגם רק בעונתו, והכל הולך לסחיטה לעשות מהם סוכר. ואומר הרב כרם חמד שאין שום סתירה בין הטור לבין מה שכתוב ברמב"ם, והתשובה פשוטה, אמנם בארצות שלו היו קונים ומוצצים, אבל רובא דרובא דעלמא נוטעים אותם לסחיטתם ולהוצאת מימי הסוכר אחרי בישול, ועל כן אומר הרמב"ם ש"אין זה פרי" וכוונתו שלא רואים את הפרי בכלל. [למדנו, אם כן, הלכה חדשה ונשוב אליה בהמשך].

ברכה על שוקולד, על קפה ועל תה

שמה אתם חושבים שבוה נפתרה הבעיה? הנה שוקולד - לפי הקושיה של הטור, הרי זורעים את עץ הקקאו בשביל השוקולד בלבד, אם כן יש לברך עליו "בורא פרי העץ". כמו כן על הקפה יברכו לכאורה "בורא פרי העץ" [או נעשה לך "טובה" ותברך על זה "בורא פרי האדמה" כמו שאומר הרמב"ם], שכן כל מה שזורעים את פולי הקפה הוא בשביל לעשות ממנו את ההאבקה למשקה הקפה; ואנחנו מברכים "שהכל" על הקפה ועל השוקולד; ואותה קושיה תהיה גם על התה, שכן כל מה שזורעים את עצי התה הוא כדי לעשות ממנו תה ויש - לכאורה - לברך על התה "בורא פרי העץ". הנה נדון זה מובא באחרונים ובעיקר מובא ב"פחד יצחק" וב"ברכי יוסף". ה"פרי חדש" טוען שאמנם יתכן הדבר שעל השוקולד יצטרכו לברך "בורא פרי העץ", שזה עיקר גידולו. אבל כאן הביא את המחלוקת בדבר הזה על "קהו"א" ועל "תה", ויש אומרים שמברכים עליו בורא פרי העץ. הנה מדינא יש לברך עליו "בורא פרי האדמה" אלא ש"נהגו" לברך עליו "שהכל". אחר כך מביא את ה"לקט", שלדעתו אין לברך עליו "בורא פרי האדמה", ומקשה והרי הוא מין אילן, ולאחר מכן מביא על ה"שוקולד" ו"ההאבקה" ודאי! מדוע צריכים להאריך ולהביא את כל הדעות השונות? ראשית אין לשאול שאלה כזאת, שכן חובה לדעת כל הלכה משורשה ומעיקרה ואת הדעות השונות בכל דבר ודבר, ומי שטוען כך יאמרו לו בשביל מה לך לאכול כל כך הרבה אוכל, תשתה כדור אחד הכולל את כל הויטמינים

ברכה על אבקת קפה או על פולי קקאו

אחר כך מאריך (ב"פחד יצחק" שם) ומביא נדון אם אוכל את גרגירי הקפה קלויים אם ברכתם "האדמה" או "שהכל", ואומר שאם זה בשלמותו טחון זה שונה מאשר מבושל במים, ועל זה אומר שגם מי שאוכל גרעין קקאו מקולף יש להסתפק על ברכתו, ומסקנו לברך עליו "שהכל". שמה תשאל מה אכפת לנו מכל הדעות הללו, הרי בשורה אחרונה מברכים על כל זה "שהכל" ודי! מדוע צריכים להאריך ולהביא את כל הדעות השונות? ראשית אין לשאול שאלה כזאת, שכן חובה לדעת כל הלכה משורשה ומעיקרה ואת הדעות השונות בכל דבר ודבר, ומי שטוען כך יאמרו לו בשביל מה לך לאכול כל כך הרבה אוכל, תשתה כדור אחד הכולל את כל הויטמינים

אבל אם תביא ירקות, הרי ה"ראש השנה" שלהם הוא בר"ח תשרי, והחשובים של מעשרות נקבעים מאז. ועתה שמביאים גם ירקות גינע אדם לטעות ויאמר שאם מביאים עכשו גם ירקות הוא יעשה מעשה ויעשר כמו בפירות האילן לפי ט"ו בשבט. ועל זה תמה אותו רב שמביאים ירקות וכי יש להביא אך ורק פירות העץ? ונשאר ב"צריך עיון". ומכל מקום, הוא לא יודע שראש השנה לאילנות אינו אלא סתם ראש השנה, אלא יש בחודש זה להתחיל ללמוד הלכות ברכות, ואם יביאו רק פירות העץ אדם לא ידע את הלכות קדמיה בברכות ואיזה ברכה קודמת לאיזו, על כן מביאים פירות משבעת המינים, ופירות משאר אילנות, וגם פירות האדמה, וכך ילמד וידע על איזה פרי יש להקדים ולברך, וכך ידע את הלכות ברכות היטב ואת ההלכה לאשורה.

ברכה על דבש הזב מהתמרים

הגמרא אומרת (ברכות ל"ח ע"א): "ואמר מר בר רב אשי, האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל נהיה בדברו". כלומר, דבש תמרים - ברכתו "שהכל", ולא מדובר בדבש שהרתיחו אותו, אלא זב מהתמרים כמות שהם. וממשיכה הגמרא: "מאי טעמא - זיעה בעלמא הוא", ומבאר רש"י: "זיעה בעלמא הוא - ואינו פרי לברך עליו בורא פרי העץ". הנה אמנם הוא פרי, אבל לא לעניין ברכתו לברך עליו "בורא פרי העץ" אלא לעניינים אחרים, אבל לקחת את הדבש של התמר ולברך עליו "בורא פרי העץ" אין זה נכון כיון שהוא אינו עץ.

דעת הרמב"ם על ברכת הסוכר

והנה, הרמב"ם (הלכות ברכות פ"ח ה"ה) כותב: "הקנים המתוקים (שקוראים להם קני סוכר) שסוחטין אותן ומבשלין מימיהן עד שיקפא וידמה למלח (לוקחים אותם, סוחטים אותם עד שיוצא מהם מיץ מתוק, ומקפיאים אותם ומרתיחים אותם עד שדומים למלח) - כל הגאונים אומרים שמברכין עליו בורא פרי האדמה ומקצתם אמרו בורא פרי העץ". ואומר בעל ההלכות גדולות שצריכים לברך על הסוכר "בורא פרי העץ", ויש אומרים לברך עליו "בורא פרי האדמה". בזמנו היו עושים סוכר גם מסלק ולא מקני סוכר. "וכן אמרו, שהמוצץ אותם קנים - מברך בורא פרי האדמה. ואני אומר (זו אולי הפעם היחידה ברמב"ם שכותב "ואני אומר" כי תמיד הוא מלקט מה שאומרים בחז"ל) שאין זה פרי ואין מברכין עליו אלא שהכל, שלא יהיה דבש אלו הקנים שנשתנה על ידי אור גדול מדבש תמרים, שלא נשתנה על ידי האור ומברכין עליו שהכל".

והמקור לכך הוא מה שהבאנו עתה בגמרא שאמר מר בר רב אשי שמברכים על דבש תמרים "שהכל" והדבש תמרים זב לבד, וכאן הרי לוקחים את הקני סוכר הללו וסוחטים אותם ומקפיאים אותם ומבשלים אותם עד שנעשה סוכר, על כן אומר שברכתו בודאי "שהכל". על כל פנים זו מחלוקת בין הגאונים לבין הרמב"ם אם מברכים "בורא פרי האדמה" או "שהכל". ובימינו כל אחד יודע שעל סוכר מברכים "שהכל" אבל יש לדעת שזו מחלוקת גדולה ויש מי שאומר שברכתו "בורא פרי העץ", ויש אומרים "האדמה" עד שהרמב"ם קבע שברכתו "שהכל".

דעת הבית יוסף על ברכת הסוכר

והנה, הטור שואל על דעת הרמב"ם בעניין ברכת הסוכר, מה הרמב"ם משהו את דבש התמרים לקנה סוכר, הרי דבש תמרים אדם נוטע עץ דקל במטרה לאכול תמרים ולא במטרה לעשות ממנו דבש. ואם יישארו כמה תמרים מקולקלים או שאינם משוברים להוציאם לשוק, או אם הוא מלך ורוצה דבש - אז עושה מהם דבש. אבל עיקר הנטיעה בשביל התמר. ואילו קנה סוכר, כל עיקר נטיעתו (במצרים או בשאר מקומות) היא לשם סוכר ולא לשם דבר אחר. וכיון שנוטעים אותם רק לשם סוכר, אז פשיטא שיש לברך עליהם "בורא פרי העץ" שכן זו עיקר מטרתם, ומדוע אומר הרמב"ם שהמים של קני הסוכר אינם המים שלהם, אדרבה, הרי הם הם הפרי שלהם! אומר הבית יוסף על הטור שאמנם נכון הוא שהקושיה של הטור היא קושיה טובה וחזקה, אבל סוף סוף לא רואים את הסוכר ולא את הקנה מתוך אותם מים, וכי איזה פרי רואים שם, הרי כל צורתו השתנתה

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשלה - תשנ"ח - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לפני מספר שנים, היו מייצרים מלפפון כבוש, והיה על זה הכשרים רבים ומצויינים. והיה הרב אביעד יזכר לטוב שכיננו אותו "הרב על הוספה", וראו אותו שהוא בודק הרבה בדיקות. שאלו אותו בעלי המפעל מה לך ולבדוק כל כך הרבה, והרי בסך הכל מדובר במלפפונים. אמר להם שהוא חייב לבדוק הכל מתחילה ועד סוף. והנה בבדיקתו הוא רואה לתדהמתו שמכניסים חלב לחומרי הכבישה. הוא שאל אותם לשם מה מכניסים חלב? אמרו לו שזה בכדי שהמלפפונים יהיו קשים. ומזה הפך עולמות. אז תדעו לכם אתם, מי יעלה על דעתו דבר כזה! או שהיום יש מייבאים זיתים שחורים מחוץ לארץ, ועל פי רוב תהליך הייצור שם הוא מייך נסך. ולמה לך לקנות זיתים עם יין נסך, מוטב מכל הבחינות לקנות זיתים מהארץ, ויהודים יתעסקו ויעבדו במפעלים אלה, ויביאו להם פרנסה מזה, ומה לך לקנות את הדברים האלה מחוץ לארץ!

ברכה על פירות או ירקות מרוסקים

הגמרא (שם) מביאה עוד דין בעניין "טרימא" (להלן יבואר). וז"ל: "אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: טרימא מהו! לא הוה אדעתיה דרבא מאי קאמר ליה. יתיב רבינא קמיה דרבא, אמר ליה, דשומשמי קא אמרת או דקורטמי קא אמרת או דפורצני קא אמרת! אדחכי והכי אסקיה רבא לדעתיה. אמר ליה, חשילתא ודאי קא אמרת, ואדכרתן מלתא הא דאמר רב אסי, האי תמרי של תרומה - מותר לעשות מהן טרימא ואסור לעשות מהן שחר כהן מקבל תמרים מותר לעשות מהם טרימא אבל אסור לעשות מהם שחר שכן זה מקלקל אותם וזה קודש". והלכתא, תמרי ועבדיהו טרימא - מברכין עלוייהו בורא פרי העץ. מאי טעמא, במלתייהו קיימי כדמעיקרא".

ומבאר רש"י: "טרימא מהו - מה מברכין עליו, ושם טרימא כל דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק". לא כמו בבלנדר אלא כתוש קצת. זאת אומרת, שאם היה מרוסק או כתוש הרבה, או מרוסק במכשיר חשמלי - לדעת רש"י ברכתו "שהכל". הרמב"ם (שם) מתייחס להלכה זו, ויש לדייק בדבריו. וכך אומר: "תמרים שמעכן ביד והוציא גרעינין שלהן ועשאן כמו עיסה מברך עליהן תחלה בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש". והנה, בשולחן ערוך (סימן ר"ב ס"ז) נפסקה הלכה כלשון הרמב"ם, וז"ל: "תמרים שמעכן ביד ועשה מהם עיסה והוציא מהם גרעיניהם, אפילו הכי לא נשתנית ברכתן ומברך עליהם בורא פרי העץ ולבסוף ברכה מעין שלש" [ומקור ההלכה מתרומת הדשן ומרש"י]. והנה יש מחלוקת באחרונים בפירוש דברי הרמב"ם שאמר "שמעכן ביד ועשה מהם עיסה", האם כוונתו שמעכן עד שעשה מהם ריסוק מוחלט עד שלא מזהים שום תמר באותה עיסה, או שמא הרמב"ם התכוון שהוא ריסק אותם ביד אבל נשארו חתיכות תמרים באותה עיסה.

והנפקא מינה תהיה על ברכה ה"פירה" שעשוי מתפוחי אדמה מרוסקים, שאם יש בו חתיכות שלמות, מברך "האדמה" ופותר הכל, וכן בתמרים, אם נשארו בעיסה המרוסקת כמה חתיכות תמרים שלמות, מברך "בורא פרי העץ" ופותר את הכל. אבל אם העיסה מרוסקת כולה - יש להשתפק לפי מחלוקת האחרונים אם הרמב"ם יסבור שברכתו כהלכה - או "שהכל", וכן בפירה אם ברכתו "האדמה" או "שהכל". והנפקא מינה בזה, שהרי הרמב"ם פסק שעל סוכר מברכים "שהכל" שכן לא רואים את הפרי ואין זה אלא מים בעלמא, שמא יאמר בתמר שאם רואים את הפרי נשארת ברכתו העיקרית "בורא פרי העץ". והרמ"א פסק כדעת רש"י ותרומת הדשן, אבל האחרונים פסקו כולם מדין ספק ברכות להקל שברכתו לכתחילה "שהכל", וז"ל: "הגה - ולפי זה ה"ה בלשונו הנקרא פוידל"א מברכין עליהם: בפה"ע; ויש אומרים לברך עליהם שהכל (ת"ה ס"י תל"ט וב"י בשם הטור), וטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל אבל אם בירך בפה"ע יצא, כי כן נראה עיקר".

ברכה על אבוקדו מרוסק

בשולחן ערוך של רבנו זלמן וכן במשנה ברורה דנים על פרי, לא תמר ולא תפוח העץ שדרכם לאכול אותם שלמים או מרוסקים, ולדוגמא אבוקדו - שכל מה שנזרע היה לשם מריחה על לחם או לרסק אותו ולעשות ממנו

הנצרכים ודי! אלא שאתה אוכל כדי להנות מכל הטעמים וללעוס אותם, כך גם בלימוד התורה יש לרצות לטעום מכל ה"טעמים" ולדעת את כל השיטות ולהנות מהם.

אף אתה הקהה את שיניו

גם בליל פסח מצאנו, ששואל הבן הרשע "מה העבודה הזאת לכם?". ולכאורה היה עלינו להשיב לו "זו יציאת מצרים וככה צריכים לנהוג! וגמרנו. אבל לא כן קבעו לנו, אלא נצטוונו "הקהה את שיניו", תעקור לו את השיניים ותאמר לו בשביל מה לך לאכול בשר ודברים טובים, קבל אינפוזיה ודי! בשביל מה לך שיניים! כך הטרחה והמצוות של פסח הם מזכירים את יציאת מצרים.

נפקא מינה אם ברכת סוכר "שהכל" מהדין או מספק

מִן בַּעַל הַ"בֵּן אִישׁ חַי" אומר, שיש נפקא מינה גדולה אם יש לפסוק שצריכים לברך "שהכל" כמו דעת הרמב"ם משום שזו ברכתו מן הדין, או שנפסק כדעת הבית יוסף שאומר שהברכה היא "שהכל" מכח הספק של מחלוקת הפוסקים בדבר זה. והנפקא מינה היא כך: אם אתה אומר שהברכה על הסוכר היא "שהכל" מכח הספק, אז אם יש לפניך סוכרית טופי וגם תפוח עץ וגם תפוח אדמה, וברכת על התפוח "בורא פרי העץ" כברכתו, וכן על תפוח האדמה "בורא פרי האדמה" כברכתו - על הסוכר כבר לא תוכל לברך שום דבר, שכן אם ברכתו "בורא פרי העץ" הנה ברכת על התפוח ופטרת אותו, ואם ברכתו "בורא פרי האדמה" כבר ברכת על תפוח האדמה "בורא פרי האדמה" ופטרת אותו! וכן בשוקולד, אם יש לפניו עץ ואדמה ושוקולד, לא יוכל לברך על השוקולד אחרי שברך "העץ" ו"האדמה"!

נפקא מינה מדברי ה"בן איש חיי" על שבת

והנפקא מינה שתהיה מתוך דברי הבן איש חיי היא, שבימות החול אמנם כך יהיה שאם יש לפניו עץ ואדמה ושוקולד או סוכר, פטר בברכת "העץ" ו"האדמה" את הסוכר ואת השוקולד, אבל השאלה תהיה מה יעשה בשבת, שכן יש מצוה להרבות בברכות בשבת כדי להשלים מאה ברכות, אם כן שמא יצטרך ליטול את הסוכריה או את השוקולד ראשונה ולברך עליהם "שהכל" כדי שלא ייפטר אחרי ברכת "העץ" ו"האדמה". אבל לדעת הרמב"ם שברכתו "שהכל" מהדין, יוכל לברך "העץ" ו"האדמה" כדרכו ובסוף יברך "שהכל" שכן זו ברכו מהדין ולא מהדין.

ברכה על סוכר המיוצר מסלק

בתקופתו של בעל ה"משנה ברורה" לא היו קני סוכר אל היו מייצרים סוכר מסלק, ועל זה אומר שלדעתו פשיטא שברכתו "האדמה" מעיקר הדין, שכן כל מה שנטעו אותו אינו אלא לסוכר. ובשלמא בקני סוכר יש מקום להסתפק שכן סוף סוף מוצצים את הקנה בעצמו, אבל בסלק אינו ראוי למציצת הסוכר שבו, ולכן ברכתו אדמה אלא שלא נהגו והמנהג הוא לברך עליו "שהכל". והנה יתאר אדם לעצמו אדם שהולך לקנות סוכר בחנות, והוא שואל איפה יצרו את הסוכר, גם אם כתוב קרית גת או יבנה וכדו' לא יוכל לבדוק את מקור הסוכר, שכן מביאים את הסוכר הגולמי מחוץ לארץ, ואם ישאל אם מיוצר מסלק או מקני סוכר יתרגז עליו המוכר ויאמר לו מה אכפת לך איפה יצרו אותו, העיקר הנה לך סוכר קח ולך. ואם יתעקש הקונה לדעת אם ויסביר את חקירתו כדי לדעת בסופו של דבר את ברכתו, מאיפה יודע המוכר מסכן את המקור של הסוכר. על כל פנים יוכל לומר לו שממה נפשך ברכתו "שהכל נהיה בדברו" וכי אין בדבר הזה נפקא מינה.

ליבון סוכר או הקשיית מלפפונים עם חלב (!)

בתקופת האחרונים היו מלבינים את הסוכר עם חלב ומייצביו. ונשאלה אז השאלה כיצד יש לנהוג עם הסוכר הזה, שכן לפעמים אדם אכל מאכלי בשר או רוצה לאכול מאכלי בשר עם אותו הסוכר ודנו אם ה"חלב" שבו בטל או לא. ודנו בדבר הזה באריכות. ומיהו, כל זה היה בזמנם, כי בזמננו הכל נעשה בתהליך כימי, והחומרים הכימיים "צובעים" את הסוכר לפי ביקוש ועניין. \

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשלח - תשנ"ח - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

ובפרט שבדיעבד אם אדם מברך על כל מידי דיוני מזונות - יצא ידי חובתו. הנה אחרי שפלפל בדבר הזה הסיק שבברכתו "מזונות" מתוך שאין ברירה. והנפקא מינה אם אדם היה לו אורז על השולחן, ולקח פרי שברכתו "אדמה" וברך עליו, כבר יש לו בעיה לאכול את האורז הזה, שכן כבר יצא ידי חובתו. בשלמא אם ברכתו "מזונות" מעיקר הדין, פטר את האדמה ולא את האורז שבברכתו מזונות. על כל פנים להלכה, נוהגים לברך על האורז בין מלא ובין לא מלא, בין דייסא ובין אחד אחד - מזונות.

ברכה על פריכיות אורז [מאורז חום מלא]

בימינו, תעשיית המזון "מסבכים" אותנו בפרט מבחינת הברכה שיש לקבוע על המזון המתועש. וטוב יעשו אם קודם הייצור יפנו לרבנים לשאול אותם ולברר אצלם על הברכה הראויה לברך על אותו מזון, אבל לצערנו ההפך נעשה, והייצור נעשה בכל מקרה ואחר כך "שהרבנים ישרו את הראשי". לדוגמא, יש היום פריכיות אורז, ויש שמוסיפים בתוך זה שומשום או תירס, וכתוב על האריזות (אם מתכוונים לשם שמים ולא סתם כותבים) שעשוי מ"אורז חום מלא". ולמעשה הם לא כותבים את זה רק בכדי שאנשים ידעו ממה זה עשוי ויקנו את המוצר, אלא הם רוצים לסבך אותנו בהלכה. הנה, הפת אורז שקוראים לה "פת אורז", להלכה יש מי שאומר שמברכים עליה בורא מיני מזונות, ויש מי שאומר שעל הפריכיות האלה יש לברך "בורא פרי האדמה" ויש מי שאומר שעל פת אורז יש לברך "שהכל נהיה בדברו", שלש דעות באחרונים. ובכדי שלא יטעו, יש ספר של ברכות, וכתב את השם של הפריכיות בלועזית שידעו ולא ידעו.

מי שאומר שברכתו "בורא פרי האדמה", הוא אומר כך: על אורז מבושל כתוב "אם בישלו", וזה לא מבושל אלא זה מופץ! "מרגיזים" אותו את האורז הזה, מחממים אותו, ומכניסים בו אש חזקה ואז נדבקים החתיכות של האורז אחת בשניה, אבל זה לא מבושל וזה לא דרך בישול, לכן ברכתו "האדמה". יש מי שטוען שלא אכפת לנו אם זה מבושל אם מים או בלי מים, העיקר שזה מכשיר אותו לאכילה - ולכן בכל מקרה יש לברך "בורא מיני מזונות". ויש מי שאומר, שאם נאמר שתפוחי אדמה מרוסקים לגמרי מברכים עליו "שהכל" שכן לא רואים את צורתו, גם פריכיות אורז לא רואים צורת אורז כלל אלא בועות בועות, ולכן מברך עליו "שהכל". אבל בלאו הכי הטוב ביותר לברך עליו "שהכל" בכדי לצאת ידי כל הספקות כולן, ואם בירך "אדמה" יצא ידי חובה, ואם בירך "מזונות" יצא ידי חובה. למה? שכן גם בפירה אם בירך אדמה יצא ידי חובה, שכן דעת הרמב"ם, ה"ה גם כאן.

בשבוע הבא (זה יהיה עוד לפני ט"ו בשבט) נדבר על ברכת חיטה מבושלת, שכן זה הכי מסובך, שכן יש מי שאומר שברכתה "אדמה", ויש מי שאומר שברכתה "מזונות", ויש מי שאומר שברכתה "המוציא לחם מן הארץ". יש בה הרבה דינים, ויש חיטה נפוחה כמו שלוח, וצריך לשאול איך עשו אותה, וכן נדבר בדיני קדימה בברכות.

"ראו" - ראיית השבת בחוש

השבוע נקרא בפרשה המן, שאמר להם משה רבנו לעם ישראל שלא ללקט את המן ביום שבת אלא ביום שישי ילקטו ליומיים, וכך כתוב (שמות ט"ז, כ"ט): "וְרָאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמִים שִׁבְעוֹת אִישׁ תַּחְתָּיו אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמֶּקְמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי". ויש להבין, מהו שכתוב "ראו", מהי אותה ראייה? הנה בזמן אבותינו, בזמן יציאת מצרים, כל דבר ראו בחוש. הם ראו בחוש שה' שולט בשמים ובארץ, כמו שכתוב "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ". ושה' ברא את השמים ואת הארץ ואת הים - ראו גם כן בחוש. הכל ראו בחוש. והנה באים בשבת, ויוצאים בשבת לחפש את המן ולא מצאו.

אמר להם משה רבנו וכי אתם לא רואים את המציאות של השבת בפועל?! הרי כל השבוע כולו אתם מקבלים מנה אחת וכאן ביום שישי אתם מקבלים שתי מנות! כל השבוע כולו משאירים למחר, ומי שמשאיר - "יורם תולעים ויבאש" ועתה ביום שישי השאירו ולא הבאיש ולא

סלט, וזה רוב שימוש, והשאלה האם לברך עליו - כאשר הוא מרוסק - כברכתו העיקרית "בורא פרי העץ" או שמא גם בזה אומרים שאיבד את ברכתו כי אין בו חתיכות פרי ניכרות וברכתו "שהכל נהיה בדברו"? לדעת המשנה ברורה יש לברך "בורא פרי העץ" שזה עיקר הפרי, וזה על פי דעת האחרונים שאם הוא מרוסק לא אכפת לי לשם מה נורע, אלא אם לא ניכר בו תחיות מהפרי איבד ברכתו. ויש מי שאומר, שבכל פרי שיש עליו ספק, יש לברך עליו "שהכל נהיה בדברו".

אבל באבוקדו יש לזכור, שאם אדם רוצה לאכול אבוקדו מרוסק, אם הוא מרוח בלחם או מעורב בסלט, הוא בטל וטפל ומברך על העיקר. השאלה אם הוא אוכל אותו כמות שהוא מרוסק, בזה נחלקו הפוסקים, שיש מי שאומר שברכתו "האדמה" ויש מי שאומר שברכתו "שהכל", על כן הטוב ביותר הוא לבקש מהאשה שלא לרסק אותו לגמרי, אלא תניח חתיכה אחת לא מרוסקת "זכר לחורבן" ואז יהיה ניכר צורת הפרי, ויוכל לברך "בורא פרי העץ" ויפטור את השאר אליבא דכולי עלמא. כמו כן, יוכל לקחת חתיכת פרי שברכתו בודאי "בורא פרי העץ" ויכוון לפטור גם את האבוקדו המרוסק בכדי שיצא מכל הספקות כולן. ואמנם נכון הוא, שאם בירך "שהכל" יצא ידי חובה, אבל הרי כל זה כשההלכה לא ידועה מחמת מחלוקת כמו בסוכר וכדומה, אבל אם ההלכה ידועה, יוכל לנתב את הדרך כדי שיוכל לברך את ברכתו הראויה, וכנ"ל.

ברכה על אורז מבושל שלם בקליפתו

הנה, אם אדם לוקח אורז מלא עם הקליפות שלו ומבשל אותו, הנה הוא נכנס למחלוקת גדולה וספק אם יוכל לאכול את האורז הזה. יש מי שאומר שברכתו "מזונות" ויש מי שאומר שברכתו "האדמה" ויש מי שאומר שברכתו "שהכל". ולא עוד, אלא שיש להסתפק מה זה בכלל ה"אורז" המובא בגמרא. ואמת ונכון הדבר, שהגאון מוילנא אמר שהוא יודע מה זה אורז, וכן מרן חיד"א כתב שהוא יודע מה זה אורז, אבל עדיין יש להסתפק מצד שהוא שלם לגמרי, והבעיה בכך היא, שכן כתוב בהלכה שאורז מברכים עליו בתחיה מזונות ולבסוף בורא נפשות. ואמרו בדרך רמז ש"אמין" ראשי תבות: א' אורז מ' מזונות נ' נפשות. וכתוב בשולחן ערוך: "הכוסס אורז - מברך עליו בורא פרי האדמה ואחר כך בורא נפשות".

ואם בישלו [הגה - עד שנתמעך] או שטחנו ועשה ממנו פת, מברך עליו מזונות ואחר כך בורא נפשות רבות". הסוגריים האלה "עד שנתמעך" זה לא סתם הכניסו את זה, אלא זה מחלוקת בין הרא"ש לבין רבנו יונה. הבית יוסף הביא את המחלוקת, ומשמע שהרמב"ם דעתו גם כן שסובר כמו רבנו יונה. לדעת הרא"ש, אם אתה לוקח אורז ומבשל אותו אחד אחד, כך שלא יהיה דייסא או בצק, יש לברך עליו בורא פרי האדמה. ואם הוא מבושל כמו דייסא, ברכתו בורא מיני מזונות. ולדעת רבנו יונה, זה אורז ולא חיטה, ואוהבים לאכול אותו אחד אחד, מה שאין כן חיטה לא אוהבים לאכול אותה אחת אחת אלא אוהבים לאכול את זה כמו דייסא וכמו שטוחנים את החיטה עד שנעשית כמו קמח.

לכן אומר רבנו יונה שאם בישל את האורז אחד אחד, גם כן ברכתו בורא מיני מזונות. וכך פוסק השולחן ערוך שברכת האורז - בין אחד בין אחד ובין נדבק, ברכתו מזונות. ולדעת הרא"ש והרמ"א לא, אלא אם בישל אותו אחד אחד ברכתו אדמה, ואם בישל אותו כמו בצק - ברכתו מזונות. והנה, האחרונים, הגאון וה"ב איש ח"י אומרים, שכבר פשט המנהג לברך "בורא מיני מזונות" על האורז בכל מקרה, ובה פטר הגאון חלק ניכר מהאשכנזים שיוכלו לאכול אורז רגיל. ולאלה החולקים על דעת הגאון לא יאכלו אורז! ויש מחלוקת בין החיד"א לבין "מאמר מרדכי" אם על אורז מבושל כמו שעושים אותו אחד אחד - ברכתו מזונות או "אדמה" ואומר החיד"א שהוא פלפל עם כל הרבנים וכולם מברכים עליו "מזונות" בין חכמי אשכנז ובין חכמי ספרד, והוא הסתובב בכל העולם כולו.

ה"ביאור הלכה" כותב, שלדעתו אפילו בשלמים יש לברך עליו "בורא מיני מזונות", ועל כן נראה לו "דהמברך עליהם בורא מיני מזונות לא הפסיד,

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בשלח - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לצורך הבניה.

מרת הראשון לציון זצוק"ל

כן. בישוים יש הרבה פתחים כאלה. וגם היום בבתי אדם שבונה בית ואדם משכלל אותו גם יש לאדם צורת הפתח בלי דלת. נחזור לשאלה הראשונה. פתח בלי משקוף, דהיינו, אם המזוזות של הדלת, המזוזות של הכניסה הולכות עד התקרה למעלה, ואין ירידה מהתקרה לכיוון המזוזות, זה נקרא מזוזות בלי משקוף, אז הדלת הזאת פטורה ממזוזה. אבל אם יש ירידה של משקוף מהתקרה לכיוון המזוזות, או אם שמו מדף של עץ לשים עליו פרחים או בקבוקים כמו שרגילים לעשות ליופי, המדף העץ הזה כמו שרגילים לעשות אותו נהפך למשקוף ומחייב את המקום במזוזה. כניסה לחדר עם מזוזה ועם משקוף, בלי דלת, יש מחלוקת אם המקום הזה חייב במזוזה או לא חייב במזוזה, אף על פי שיש שבו ארבע אמות על ארבע אמות. כמו שפעם היתה מחלוקת על מטבחים, היום ברוך ה' המטבחים כולם גדולים ויש בהם ארבע אמות על ארבע אמות, פעם המטבח היה שרק אשה יכולה לעמוד שם, זה הכל, לא היה יותר מקום, ואז הרב בעל קונטרס היחידי, רבי יצחק אלפיה, שכתב באריכות על דיני מ' זוזה, אמר שהמטבחים שלנו אין להם חיוב במזוזה, אלא אם כן לפי דעת עיקרי הדת שזה עיקר תשמישים.

אבל אם יש בהם ארבע אמות על ארבע אמות אבל בלי דלת, חייבים במזוזה ובלי ברכה. אותו דין אם יש צורת הפתח, כמו שיש מקומות בסלון שיש בו צורת הפתח, גדול ומשקוף מלמעלה ומזוזות מן הצד אבל בלי דלת, אם זה דלת הזזה או דלת רגילה שעם צירים אז הנה מה טוב, זה הדלת, אבל אם אין דלת במקומות האלה ויש רק צורת הפתח, שוב, מכיון שאין דלת אז חייב במזוזה אבל בלי ברכה. ועל כן, הרי אדם בביתו, כמה שיהיה בלי דלתות, אבל דלת אחת יש לה בכניסה, וכשירצה לקבוע מזוזה, אז יברך שמה על הדלת בכניסה ששם הדלת ממש, ויש שמה גם מזוזות וגם צורת הפתח וגם משקוף וגם דלת, יברך על זה ויכוון לפטור את כל המקומות שנמצאים בתוך הדירה שלו ששם אין משקוף ואין מזוזה.

בכל אופן, אני חוזר עוד הפעם בקיצור. חדר, כניסה בלי משקוף - פטור. טוב שיש משקוף אפילו מעץ. חדר בלי מזוזה, פטור, אבל כיון שיש מי שאומר שגם בלי דלת חייב, לכן חייבים לשים מזוזה בלי ברכה.

ומזוזה זה חיוב שהוא חשוב מאוד, ורואים אנו ביציאת מצרים שאמרו להם לשים את הדם על שתי המזוזות, מזוזה זה מבטא ביטוי של אמונה בקב"ה, מזוזה מבטא האדם בכניסתו וביציאתו שהוא מאמין בקב"ה הן ביציאתי לרחוב והן בכניסתי מהרחוב לבית. ומזוזה זה שומר דלתות ישראל, והשמירה היא טובה.

ויהי רצון שנוכח אנחנו שכל הבתים של כל ארץ כולה תהיה שמורה ונוכח לגאולה שלמה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

